

1.03 Kratki znanstveni prispevek

UDK 338.45(497.4Šoštanj)"1906/1921"
929Haebler K. E.

Prejeto: 12. 12. 2016

**Rok Poles**univ. dipl. inž. arhitekture, Berivka, d. o. o., Goriška cesta 13a, SI-3320 Velenje
e-pošta: info@berivka.si

O možu z brki, ki je iskal kočijaža brez brkov

Drobci o baronu Haeblerju, graščaku z Gutenbüchla, in njegovi skrivnostni soprogi

IZVLEČEK

Karl Emil baron Haebler in njegova žena Marie Luise, roj. Suttner, sta bila med letoma 1906 in 1921 lastnika dvorca Gutenbüchel (Marof, Ravne pri Šoštanju). Članek obravnava to šoštanjsko obdobje po objavah v časopisih. Baron, lastnik največjih steklarn in bombažne predilnice na Poljskem, je bil častni meščan in dobrotnik Šoštanja, danes pa je povsem pozabljen.

KLJUČNE BESEDE

Haebler, Suttner, Gutenbüchel, Šoštanj, industrija

ABSTRACT

*ABOUT A MOUSTACHED MAN IN SEARCH OF A COACHMAN WITHOUT A MOUSTACHE.
FRAGMENTS ABOUT BARON HAEBLER, THE MASTER OF GUTENBÜCHL, AND HIS
MYSTERIOUS WIFE*

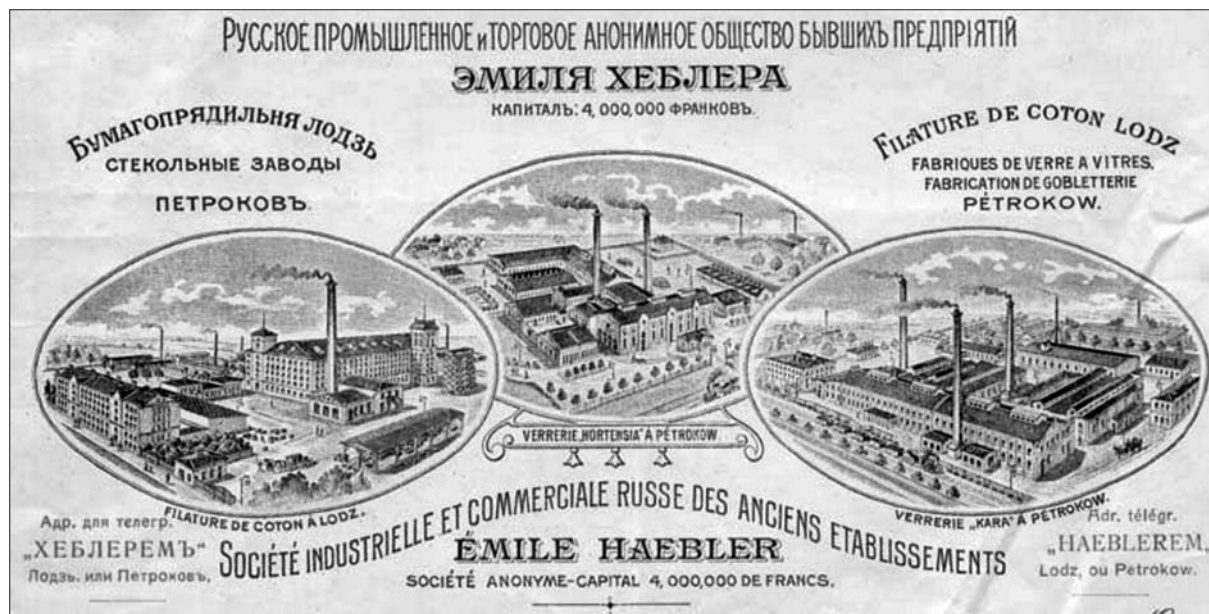
Baron Karl Emil Haebler and Baroness Marie Luise, née Suttner, were the masters of the Gutenbüchel Mansion (Marof, Ravne pri Šoštanju) between 1906 and 1921. The paper describes this part Šoštanj's history by drawing on newspaper reports. The baron, now completely forgotten, was the owner of the biggest glassworks and cotton mill in Poland, as well as an honorary citizen and a benefactor of Šoštanj.

KEY WORDS

Haebler, Suttner, Gutenbüchel, Šoštanj, industry

Karl Emil baron Haebler (1855–1934) je bil častni meščan Šoštanja in dobrotnik mesta. Navadno je suhoparno naštet v seznamu lastnikov, ki so si sledili na dvorcu Ravne oz. Gutenbüchlu – »Leta 1906 so prišle Ravne v posest barona pl. Haebler« –, saj so ga zasenčili kasnejši, danes dosti bolj znani lastniki Gutenbüchla, industrialci Woschnaggi.¹

bler« s kapitalom 4 (po drugih podatkih 5) milijonov frankov in prodajnimi pisarnami v večjih središčih (Varšava, Lvov, Lódž, Posen, Bromberg). Podjetje naj bi zaposlovalo 3.100 (če bi dali tovarne v polno proizvodnjo, pa do 3.500) delavcev in imelo letno proizvodnjo v višini 12–15 milijonov zlatih frankov.²



Tovarne družbe Emila barona Haeblerja (<http://www.dawnypiotrkow.pl/picture.php?/11702/category/Hortensja#top>, 7. 6. 2016).

Emil Haebler se je rodil 19. septembra 1855 v kraju Žitava blizu tromeje Nemčije, Češke in Poljske. Leta 1878 je prišel s Saške na Poljsko in začel tam poslovati: specializiral se je za tekstilne stroje, bombaž, premog in bombažne preje. Leta 1893 je kupil predilnico na območju Karlove ulice (današnje ulice Dabrowsky) v kraju Lódž na Poljskem. Leta 1899 je v tovarni izbruhnil požar in jo popolnoma uničil. Sumov, da je požig naročil Haebler, ker je potreboval denar od zavarovalnine, niso dokazali. Poleg bombažne predilnice z 32.000 predilnimi vreni (v njeni upravni stavbi je danes državni arhiv) sta bili baronovi tudi steklarni Hortensia in Kara v kraju Petrokov (Piotrkow Trybunalski). V Kari, največji steklarni na Poljskem, so izdelovali ploščato (okensko) steklo, steklenice, balone, kozarce in posode, v Hortensiji pa galanterijsko steklo: pihano in stiskano steklo, graviran in brušen barvni in brezbarvni češki kristal, okrašene elemente za električne luči, toaletne in parfumske stekleničke ... Na lastni žagi so zagotavljali ogromne količine embalaže za izvoz svojih izdelkov. Leta 1926 je nastala belgijska delniška družba »Société Industrielle et Commerciale Russe des Anciens Etablissements Emile Haebler«.

19. decembra 1901 je vojvoda Sachsen-Meiningen Emilu Haeblerju, industrialcu v Lódžu, podelil še baronski naslov.³

Emil Haebler je bil prvič poročen z Judinjo Franciszko Mannaberg, hčerko solastnika livarne železa »Mannaberg in Goldammer«. Od nje se je ločil, in ko se je 30. septembra 1905 na Dunaju drugič poročil, se je tam pojavila bivša žena z otroki in grozila, da bo povzročila škandal.⁴ Zatem je baron živel »v tujini«, med drugim tudi v Šoštanju.

Poglejmo, kaj o baronu na Gutenbüchlu pišejo takratni časopisi.

9. aprila 1906, ob 5. uri popoldne, je bila razpisana sodna dražba za posestvo Gutenbüchel s parkom, gospodarskimi stavbami, njivami, polji in vsem pripadajočim v katastrski občini Ravne, sodni okraj Šo-

1 Tako Stopar, Grajske stavbe, Aplinc: Dvorec Gutenbichl.

2 <http://www.epiotrkow.pl/encyklopedia/H/Haebler-Emil,189>, prim. tudi http://www.hwph.de/stocks-bonds/lo-snr-auktnr-pa28-608_1.html, https://www.geocaching.com/geocache/GC657ZM_dawna-huta-szkla-okiennego-kara?guid=f12831dd-8aa8-401f-9a79-faf02e04b35e.

3 Genealogisches Handbuch, str. 368. https://books.google.si/books?id=d0BmAAAAMAAJ&q=emil+haebler&dq=emil+haebler&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKewjgoiTze_JAhWCPRoKHemPBNQQ6AEILDAD, 7. 6. 2016. Za podatek se zahvaljujem dr. Mihi Preinfalku.

4 Hamann, Bertha von Suttner, 184–185.



Razglednica »Grad Guttenbüchl, Šoštanj, Štajerska«, poslana leta 1904, dve leti, preden ga je kupil baron Haebler (German postal history, Austria Schloss Guttenbach Schoenstein 04 RPPC, <http://www.germanpostalhistory.com/php/viewitem.php?itemid=34504&germany%20cover=search&>, 7. 6. 2016). Desno njegova današnja podoba (foto: Rok Poles). Vidimo, da je bila fasada dvorca nekoč okrašena drugače kot danes, da je imel stolpič koničasto streho, vhod pa je bil sredi glavne fasade, organsko navezan na os parka in zunanjih stopnišč, ne umaknjen stransko pod stolpič kot sedaj. Bržčas je imel dvorec na sredini prostorno vežo, kjer je zdaj jedilnica.

štanj. Nepremičnina je bila ocenjena na 77.783 kron in 76 hellerjev. Očitno je na tej dražbi posestvo kupil baron Haebler.⁵

Da se je na Gutenbüchlu nekaj dogajalo, priča oglas avgusta 1906, da poceni prodajajo skoraj nove pečnice sedmih modernih peči različnih barv⁶ – na gradu so na veliko menjali peči. Oktobra so iskali »deklico za vse« – lepega izgleda, čisto, spretno, pripravno, pošteno, z dobrimi izkazi, za vsa hišna dela, kot pospravljanje in čiščenje sob, čiščenje oken, pranje in likanje perila, po možnosti tudi gosposkega finega – ter 40–50 let starega služabnika z dolgoletnimi spričevali za takojšen nastop v gosposki hiši, za serviranje, strežbo gospodu, pospravljanje in čiščenje sob ter čiščenje srebra. Biti je moral vojske prost, z dobrimi izkazi, brez brkov, spreten, pripraven, čist, pošten in nekadilec.⁷ 10. oktobra 1906 je baron Haebler kot graščak na Gutenbüchlu daroval 50 kron podružnici za zatiranje jetike na Štajerskem.⁸

Leta 1907 so objavili oglas za predelavca za delo v gozdu in na posestvu⁹ ter za par močnih, ljubkih vprežnih konj za vozove za 1000–1400 kron,¹⁰ za kuharico¹¹ in kočijaža: moral je biti zanesljiv voznik, priden, vesten, trezen, lepega izgleda, brez brkov, star 35 do 45 let in brez otrok.¹²

Baron je na veliko soboto leta 1908 bogato obdaroval 12 revnih rodbin, za kar sta se »blagodušnemu obdarovalcu« najiskrenejše javno zahvalila Občinski urad okolica Šoštanj in župan.¹³ Leta 1911 sta baron in baronica darovala 1000 kron za ubožne v Celju.¹⁴ Baron je »ponovno dokazal svojo plemenitost in širokosrčno daroval za različne interese mesta Šoštanj«: 500 kron za povečavo nemške šole v trirazrednico, 100 kron za nemški vrtec, 50 kron »prostovoljni požarni brambi« z obljubo pomoči pri nabavi rekvizitov in uniform, kot častilec petja 35 kron za moško pevsko društvo Pevski venec (Liederkranz), kot zaščitnik revnih pa se je zavezal darovati mesečno vsoto 42 kron ubožni hiši Franca Woschnagga za boljšo oskrbo. Za vse se mu je mesto Šoštanj, »visoko osrečeno od ljubeznivih darov«, zahvalilo v nemškem in slovenskem časopisju ter ga prosilo za nadaljnjo podporo.¹⁵ Ko je leta 1911 47 gasilcev praznovalo zimski solsticij (Julfest), je bilo v »Nemški hiši« pod sijočo novoletno jelko za vsakega »kamerada« uporabno darilo, ki so ga kupili iz temu namenjenega daru barona Haeblerja.¹⁶ Baron je med drugimi daroval 50 kron za božičnico v šoštanjski šoli z obdarovanjem do 400 revnih otrok ter za bodočo šolsko kuhinjo.¹⁷ Ko je pred božičem daroval še 376 kron v dobrodne namene, so ga imenovali »eden največjih dobrotnikov mesta Šoštanj«.¹⁸

Leta 1912 je baron kot prijatelj in podpornik požarne brambe kupil znatno dolžino cevi in nato še ve-

5 *Grazer Volksblatt*, 7. 3. 1906, str. 9, (*Neuigkeits) Welt Blatt*, 15. 3. 1906, str. 26.

6 *Deutsche Wacht*, 26. 8. 1906, str. 9.

7 *Neue Freie Presse*, 22. 1. 1907, *Neue Freie Presse*, 15. 11. 1906, str. 44, *Grazer Tagblatt*, 30. 10. 1906, str. 12, 1. 11. 1906, str. 16.

8 *Domovina*, mesečna priloga »Slovenski Tehnik«, 10. 8. 1906.

9 *Grazer Tagblatt*, 23. 6. 1907, str. 30, *Marburger Zeitung*, 10. 8. 1907, str. 11.

10 *Deutsche Wacht*, 13. 6. 1907, str. 8.

11 *Neue Freie Presse*, 3. 7. 1907, str. 27.

12 *Deutsche Wacht*, 11. 7. 1907, str. 7, *Marburger Zeitung*, 10. 8. 1907, str. 11.

13 *Slovenski gospodar*, 30. 4. 1908, str. 5.

14 *Deutsche Wacht*, 7. 6. 1911, str. 2.

15 *Deutsche Wacht*, 30. 8. 1911, str. 5. *Štajerc*, 3. 9. 1911, str. 3, *Grazer Tagblatt*, 31. 8. 1911, str. 8.

16 *Deutsche Wacht*, 30. 12. 1911, str. 5, *Grazer Tagblatt*, 29. 12. 1911.

17 *Narodni list*, 21. 12. 1911.

18 *Štajerc*, 31. 12. 1911, str. 4, *Grazer Tagblatt*, 24. 12. 1911, str. 11.

liko čelad, z zimskega potovanja pa je gasilce presenetil s pošiljko tridesetih plašcev iz najboljšega blaga.¹⁹

Leta 1912 so nemška društva – prostovoljna požarna bramba, moško pevsko društvo in gimnastično društvo (Turnverein) – baronu in baronici na Gutenbüchlu pripravila veliko počastitev iz hvaležnosti za vsa dobra dela: »Proti deveti uri zvečer je korakal vlak ljudi, praznično okrašen z baklami in lampijoni od Nemške hiše proti gradu Gutenbüchlu, domovnjku barona. Spredaj je šla mestna godba z zvencečo glasbo in zadaj množica radovednežev. Ko se je vlak bakel približal Gutenbüchlu, so ga pozdravile gromeče strelne salve. Slavnostno osvetljeni grad je dajal v temi impozanten vtis. Pod vodstvom zborovodje, gospoda cesarsko kraljevega sodnika, je moško pevsko društvo blagoglasno zapelo srce nagovarjajočo pesem 'Zvesto nemško srce', ki sta ji sledili še dve. Ko se je nato baron s soprogo pojavil na glavnem vhodu, je oba dobrotnika nagovoril vodja gasilcev in občinski svetnik gospod Viktor Hauke z besedami zahvale za vsa dobra dela in ju poprosil, da tudi vnaprej ostane Šoštanjčanom v pomoč. Nato je povzel besedo vidno vznemirjeni baron Haebler in se zahvalil za presenečenje ter obljubil, da bo kot doslej še nadalje zvesto stal Šoštanjčanom ob strani.« Na baronovo povabilo so se potem vsi sodelujoči udeležili prijetne zabave pri gostilničarju Haukeju.²⁰ Za počastitev sta se slavljenca zahvalila s 50 kronami za gasilce in 50 za moški zbor.²¹

26. aprila 1913 je gasilsko društvo barona s častno listino razglasilo za častnega predsednika, kar je bila najvišja počastitev, ki jo je društvo lahko izkazalo.²² Maja so na graščini prodajali en vagon (okrog 2000) rabljenih hmeljskih drogov.²³ Tega leta poleti je več časopisov poročalo o drznem vlomu na Gutenbüchlu v času, ko je bil baron z ženo in otroki na potovanju: oskrbnika Alojza Raka je zbudil hrup, šel je na ogled, in ko so ga storilci zagledali, so proti njemu večkrat ustrelili z revolverjem, a ga niso zadeli. Nato so zbežali.²⁴ Že septembra pa je bila ukradena krona, nameščena na vhodnih vratih grajskega vrta.²⁵ Jeseni 1913 je baron financiral obnovo/okrasitev zunanjsčine cerkve v Šoštanju za veliko slavje ob namestitvi zvonov (ki jih je daroval Franz Woschnagg) ter ureditev nove moderne stolpne ure.²⁶



Maria Louise baronica roj. Suttner, poročena baronica Haebler, https://de.wikipedia.org/wiki/Marie_von_Suttner#/media/File:Marie_von_Suttner.png, 7. 6. 2016. Povzeto po: Martin Maack: »Die Novelle«. Ein kritisches Lexikon über die bekanntesten deutschen Dichter der Gegenwart mit besonderer Berücksichtigung der Novellisten, Lübeck Verlag der Novellenbibliothek, Leipzig 1896.

Poleti 1914 je mesto Šoštanj graščaka Haeblerja imenovalo za častnega meščana. *Deutsche Wacht* poudarja, da je bila odločitev občinskega sveta soglasna in da mu je lepo izdelano častno listino 2. julija na njegovem gradu izročil občinski svet pod vodstvom župana, komercialnega svetnika gospoda Franza Woschnagga. Baron se je zahvalil za počastitev in obljubil še nadaljnjo pomoč.

Časopis *Štajerc* poroča: »Počaščenje. Mesto Šoštanj imenovalo je graščaka plem. Haebler za svojega častnega meščana. Nemška društva in šolska deca napravila so obhod z lampijoni pred grad Gutenbüchel, kjer se je pelo graščaku ter tudi ustmeno zahvalo izrazilo. Graščak plem. Haebler storil je izredno veliko dobrega za mesto Šoštanj in se mu ima prebivalstvo

¹⁹ *Deutsche Wacht*, 25. 9. 1912, str. 5.

²⁰ *Deutsche Wacht*, 27. 3. 1912, str. 6, *Grazer Tagblatt*, 27. 3. 1912, str. 7.

²¹ *Deutsche Wacht*, 17. 4. 1912, str. 4, *Grazer Tagblatt*, 17. 4. 1912, str. 8.

²² *Grazer Tagblatt*, 30. 4. 1913, str. 8.

²³ *Narodni list*, 8. 5. 1913, *Deutsche Wacht*, 3. 5. 1913, str. 4. Podobno decembra 1915: *Deutsche Wacht*, 24. 12. 1915, str. 8.

²⁴ *Deutsche Wacht*, 22. 11. 1913, str. 5, *Slovenski narod*, 22. 11. 1913, str. 3, *Štajerc*, 30. 11. 1913, str. 3, *Grazer Tagblatt*, 21. 11. 1913, str. 8.

²⁵ *Grazer Tagblatt*, 5. 9. 1913, str. 17.

²⁶ *Štajerc*, 5. 10. 1913, str. 4, *Grazer Tagblatt*, 23. 9. 1913, str. 7.

jako mnogo zahvaliti. On je pač eden tistih redkih mož, ki niso le po naslovu, marveč tudi po srcu pravi plemenitaši.«²⁷

Ruski car Nikolaj II. je baronu Haeblerju, veleposestniku na Gutenbüchlu, podelil veliki križ Stanislavovega reda,²⁸ najbrž za zasluge, povezane z baronovimi trgovskimi posli v Rusiji in na Poljskem.²⁹

Baron in baronica sta novoustanovljeni reševalni oddelek velenjskih gasilcev podprla s 30 kronami,³⁰ sončna zdravilišča za otroke na Stolz-alpah pri Murauu pa s 1000 kronami.³¹ Jeseni se je začela 1. svetovna vojna. Leta 1915 je baron vpisal vojno posojilo 100.000 kron pri avstrijski kreditni družbi za trgovino in industrijo,³² z ženo pa sta donirala Rdečemu križu.³³

Leta 1916 se omenja baronov božični dar občini Šoštanj 500 kron,³⁴ leta 1917 pa 500 kron za revne v Šoštanju, nemške izobraževalne institucije in nemška društva.³⁵ Leta 1917 je baron med drugimi daroval tudi nemški šoli in nemškemu vrtcu v Velenju za božično obdaritev – revnim otrokom so kupili 50 parov čevljev z lesenimi podplati in oblačila.³⁶

Spomladi 1919 je baron iskal vrtnarja: oženjenega, vojaščine prostega ter z znanjem slovenskega in nemškega jezika za takojšnji nastop.³⁷ Poleti so na gradu iskali še oskrbnika: »poročenega, ki se spozna na vsa poljedelska opravila in na konje, v prednosti so tisti, ki imajo nekaj znanja o elektriki.«³⁸ Jeseni so spet objavili oglas za vrtnarja, ki omenja barona Haeblerja,³⁹ nato pa časopisi v slovenski digitalni knjižnici o njem utihnejo. Morda nam nekaj pove oglas, objavljen aprila 1919 v *Novi dobi*: »Prodajo se zaradi selitve nove in tudi malo ponošene obleke za gospode, svršniki, čevlji, povrhni čevlji, vse iz najboljšega sukna za osebo srednje veličine. Poizve se skoz prijaznost graščine Gutenbüchel pri Šoštanju.«⁴⁰

27 *Štajerc*, 19. 6. 1914, str. 4. *Slovenec*, 20. 6. 1914, str. 4, je novico odpravil v treh vrsticah. *Deutsche Wacht*, 4. 7. 1914, str. 4, *Fremden-Blatt*, 20. 7. 1914, str. 5, *Fremden-Blatt*, 10. 7. 1914, str. 7, *Marburger Zeitung*, 4. 7. 1914, str. 5, *Grazer Tagblatt*, 4. 7. 1914, str. 8.

28 *Österreichische Forst-Zeitung*, 10. 7. 1914, str. 4, *Wiener Landwirtschaftliche Zeitung*, 4. 7. 1914, str. 4, (*Neuigkeits*) *Welt Blatt*, 2. 7. 1914, str. 7, 1. 7. 1914, str. 4. *Fremden-Blatt*, 1. 7. 1914, str. 12.

29 O tem lahko sklepamo iz oglasa v: *Neue Freie Presse*, 10. 6. 1914, str. 30, 17. 6. 1914, str. 26, 28. 6. 1914, str. 70.

30 *Marburger Zeitung*, 24. 9. 1914, str. 2.

31 *Grazer Tagblatt*, 18. 6. 1914, str. 3, 17. 6. 1914, str. 5.

32 *Wiener Zeitung*, 5. 6. 1915, str. 10, *Neues Wiener Journal*, 5. 6. 1915, str. 12, *Neue Freie Presse*, 5. 6. 1915, str. 16, *Reichspost*, 6. 6. 1915, str. 7.

33 *Grazer Tagblatt*, 23. 1. 1915, str. 8, *Grazer Tagblatt*, 16. 8. 1914, str. 5.

34 *Grazer Tagblatt*, 16. 12. 1916, str. 10.

35 *Marburger Zeitung*, 19. 12. 1917, str. 9, *Grazer Tagblatt*, 18. 12. 1917, str. 4.

36 *Deutsche Wacht*, 17. 1. 1917, str. 3.

37 *Slovenec*, 7. 3. 1919, str. 8, *Slovenski narod*, 11. 3. 1919, str. 5.

38 *Cillier Zeitung*, 28. 6. 1919, str. 8.

39 *Jugoslavija*, 6. 8. 1919, str. 5.

40 *Nova doba*, 17. 4. 1919, str. 4.

Vojne je bilo konec, razmerje med Slovenci in Nemci se je spremenilo – tudi v Šoštanju. Je bil to vzrok za baronov odhod iz Šoštanja ali kaj drugega? O tem časopisne vrstice molčijo.

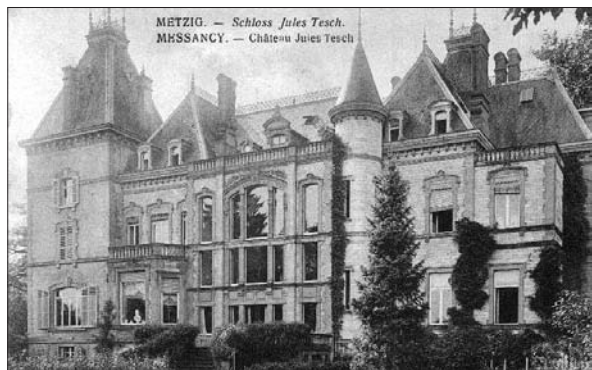
V časopisih je baronova žena komaj kdaj omenjena z imenom in priimkom – navadno je zgolj »baronova soproga«. Zakaj? Najbrž iz narejene obzirnosti, da bi čim manj spominjali na njeno škandalozno zgodbo, ki je bila bržčas šoštanjaska javna skrivnost: pred poroko s Karlom Emilom je imela njegova 18 let mlajša žena ničkaj prikrito romanco z možem slavne pacifistke Berthe baronice Suttner.

Žena Karla Emila barona Haeblerja, graščaka na Gutenbüchlu, je bila Maria Louise, roj. baronica Suttner, avstrijska pisateljica, prevajalka in novelistka (rojena leta 1873). Bila je hči Carla Gundaccarja barona Suttnerja, ministrskega sekretarja na cesarskem in kraljevem ministrstvu za kmetijstvo na Dunaju, ter Luise grofice Firmian in Megel. Do 16. leta so jo vzgajali v samostanu, nato se je kot sirota preselila na podeželski grad Harmannsdorf pri Eggenburgu, kjer so živeli njeni stari starši, očetov brat Arthur in njegova žena Bertha. Bertha baronica Suttner je bila pisateljica ter znana borka za mir in proti antisemitizmu ter prva ženska prejemnica Nobelove nagrade za mir (1905).⁴¹ Njen sedem let mlajši mož, tedaj 39-letni Mariin stric, je imel velik vpliv na nazore rosno mlade Marie in se je z njo pred ženinimi



Zakonca Haebler, lastnika Gutenbüchla med letoma 1906 in 1921. Wiener Salonblatt, 1. 11. 1925, str. 3, 4. Atelier Kasel, Atelier Franz X. Setzer, Dunaj. Izrez, formata slik sta poenotena.

41 https://en.wikipedia.org/wiki/Bertha_von_Suttner, 5. 10. 2015 http://www.deutschlandradiokultur.de/pazifismus-die-wege-der-bertha-von-suttner.974.de.html?dram:article_id=285340, 5. 10. 2015. <http://de.inforapid.org/index.php?search=Marie%20von%20Suttner>, 5. 10. 2015, <http://landesmuseum.blogspot.si/2014/10/frauenportrait-33.html>, prof. dr. Elisabeth Vavra, 5. 10. 2015.



Dvorec Haebler (imenovan tudi Tesch ali Hortensia) v kraju Messancy v Belgiji, kamor sta se barona Haebler preselila po odhodu iz Šoštanjja (<http://www.delcampenet/page/item/id,259137029,var,Messancy—Metzig-Schloss-Jules-Tesch—Chateau-Jules-Tesch—language,E.html>, 7. 6. 2016. Prim. tudi: <http://www.industrie.lu/tesch.html>, 7. 6. 2016).

oči zapletel v ljubezensko romanco, ki je trajala vse do njegove smrti leta 1902. Maria je prijateljstvo opisala v avtobiografskem romanu, ki ga je posvetila Berthi. Za Bertho je bilo to skupno, navzven mirno podeželsko življenje tragično in izjemno težko, kot lahko povzamemo iz njenih dnevnikov – bila je užaljena in ljubosumna. Po moževi smrti je bilo prezadolženo posestvo v Harmannsdorfu prodano na dražbi, Bertha se je preselila na Dunaj, Maria pa se je poročila z Emilom baronom Haeblerjem in nato živela na gradu Gutenbüchel pri Šoštanjju. Umrla je leta 1948 v Messancyju.⁴²

V času, ko je živela v Šoštanjju, je *Grazer Tagblatt* poročal o njenem izbruhu na sodišču, kjer jo je inženir tožil zaradi obrekovanja, da je moral baron opravičevati nepremišljenost razburjene soproge.⁴³

Dunajski salonski list (*Wiener Salonblatt*) je 1. novembra 1925 na straneh 3 in 4 objavil sliko zakoncev baronov Haebler in zapisal: »Karl Emil baron Haebler se je pred letom s svojo soprogo baronico Marijo Louise, rojeno baronico Suttner, nečakinjo znamenite borke za mednarodni mir, Berthe baronice Suttner, rojene grofice Kinsky, naselil v gradu v provinci Luxemburg. Baron Haebler je ustanovitelj in predsednik industrijskih podjetij na Poljskem (prej Rusija), ki so se kasneje preoblikovala v delniške družbe. V času svojega delovanja v Rusiji je bil odlikovan z visokimi ruskimi odlikovanji, med drugim

z velikim križem 1. razreda reda sv. Stanislava. Njegova najstarejša hči Klara je od leta 1917 poročena z veleindustrialcem Raoulom baronom Kuffnerjem na gradu Dioszegh. V preteklem poletju smo imeli priložnost objaviti v našem časopisu upodobitve njegovih sinov, Armina barona Haeblerja, ki se je poročil s Charlotte, rojeno pl. Schuech, in Achima barona Haeblerja, čigar soproga je Margaretha, rojena baronica Gablenz-Thuerheim. Njegova najmlajša hči Tatjana baronica Haebler se zaradi študija največ zadržuje v Nemčiji in Češkoslovaški.«

Najstarejša hči, poročena s »sladkornim industrialcem« Kuffnerjem, je umrla leta 1932. Oba sinova sta po prvi svetovni vojni prevzela upravljanje očetovih tovarn na Poljskem.

Dvorec Gutenbüchel s posestvom je bil na osnovi kupne pogodbe 14. julija 1909 zemljiškoknjižno pisan na baronico. Ta je 25. avgusta 1921 posestvo prodala Hermini in Josipu Plemlju: zemljišča in poslopja za 1 milijon kron, gospodarski inventar (fundus instructus) za 150.000 in pohištvo za 700.000 kron, skupaj za 1.850.000 tisoč jugoslovanskih kron. Izgovorila si je: predkupno pravico, če bi Plemlja dvorec prodajala; pravico, da sme do vključno leta 1926 s še eno osebo šest tednov brezplačno stanovati v dveh opremljenih sobah v gradu ter da sme do konca leta 1926 v »lila sobi« v prvem nadstropju hraniti svoje pohištvo in druge reči. Te pravice so se prenesle tudi v čas naslednjih lastnikov, Franza in Marianne Woschnagg, ki sta posestvo kupila 4. septembra 1925.⁴⁴

Leta 1924 je baron Haebler kupil dvorec v belgijski provinci Luxemburg, v kraju Messancy. Dvorec se danes imenuje »grad Tesch«, po notarju, ki ga je dal zgraditi konec 19. stoletja, ali pa »dvorec Haebler« ali »Hortensia«. Hortensia naj bi bilo ime Haeblerjevi hčeri, ki je umrla še v mladosti. Baron je umrl 2. decembra 1934 v Bruslju, pokopali pa so ga v grobnici v parku v Messancyju. Požar v dvorcu je leta 1935 uničil streho in poškodoval notranjost, vdova je začela obnovo dvorca. Umrla je 21. februarja 1948. Grad je v zahvalo za zvesto službo (zlasti za nego bolne hčere) zapustila svoji gospodinji/guvernanti, Nemki Friedi Job, ki pa je morala plačati tako visok davek, da je morala zato prodati del parka in kmetijo, živela pa je v kleti dvorca. Dvorec je Frieda leta 1970 prodala Občini Messancy za 2,75 milijona frankov. Občina je grad prenovila leta 1973 in ponovno leta 2014 (za 3,9 milijona evrov): zdaj so v dvorcu prostori občine. Barona so leta 1951 prekopal iz parka k ženi na pokopališče.⁴⁵

42 https://de.wikipedia.org/wiki/Marie_von_Suttner, 5. 10. 2015. http://de.metapedia.org/wiki/Suttner_Marie_von, 5. 10. 2015. [https://de.wikipedia.org/wiki/Suttner_\(Adelsgeschlecht\)](https://de.wikipedia.org/wiki/Suttner_(Adelsgeschlecht)), 5. 10. 2015. Majda Širca: Usodne ženske Alfreda Nobela, *Delo*, Sobotna priloga, 6. 12. 2014, dostopno na: <http://www.delo.si/sobotna/usodne-zenske-alfreda-nobela.html>, 5. 10. 2015. ÖBL 1815–1950, Bd. 14 (Lfg. 63, 2012), S. 63f. Dostopno na: <http://www.biographie.ac.at/oeb1?frames=yes>, 6. 10. 2015.

43 *Grazer Tagblatt*, 2. 6. 1907.

44 ZAC, SI-ZAC 0621, OSŠ, ZL, 1921 I 111 AŠ dn. št. 252, 1925 I 115 AŠ dn. št. 631, 1931 I 124 AŠ dn. št. 632.

45 <http://messancy-histoire.be/dossiers/messancy/les-batiments-tesch-et-castilhon>, 7. 6. 2016. <http://www.chateau-fort-manoir-chateau.eu/chateaux-province-luxembourg-chateau-tesch-a-messancy.html>, 7. 6. 2016. <http://momento.blogs.lalibre.be/archive/2014/02/10/messancy-possede-deux-chateaux-modernes-1123917.html>, 7. 6. 2016.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ZAC – Zgodovinski arhiv Celje

SI_ZAC 0621, Okrajno sodišče Šoštanj, zbirka listin (ZL)

LITERATURA

Aplinc, Miran: Dvorec Gutenbichl, Marof. *List, revija za kulturna in druga vprašanja občine Šoštanj in širše*, leto 20, št. 16/17. Zavod za kulturo Šoštanj, Šoštanj 2015, str. 35.

Genealogisches Handbuch des Adels. Limburg a. d. Lahn, Starke, C.A.: 1978.

Davis, Anita Price in Marla J. Selvidge: *Women Nobel Peace Prize winners*, McFarland & Company, Inc., 2016, str. 38, po: https://books.google.si/books?id=m3EhCwAAQBAJ&pg=PA38&lpg=PA38&dq=baron+haebler&source=bl&ots=7Ph6rqqKrc&sig=TmtLOCbqzCHLR49577mxhs5tszA&hl=sl&sa=X&ved=0ahUKEwi86_Ck_07JAHUG6RQKHbMEApkQ6AEIQDAG#v=onepage&q=baron%20haebler&f=false

Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950 Online-Edition, geslo Suttner, Arthur Gundaccar Frh. von.

Stopar, Ivan: Grajske stavbe v Šaleški dolini. *Naš čas*, 8. 8. 1982, str. 10.

ČASOPISI

Cillier Zeitung, 1919.

Deutsche Wacht, 1906, 1907, 1911–1915, 1917.

Domovina, mesečna priloga »Slovenski Tehnik«, 1906.

Fremden-Blatt, 1914.

Grazer Tagblatt, 1906, 1907, 1911–1917.

Grazer Volksblatt, 1906.

Jugoslavija, 1919.

Marburger Zeitung, 1907, 1914, 1917.

Narodni list, 1911, 1913.

Neue Freie Presse, 1906, 1907, 1914, 1915.

Neues Wiener Journal, 1915.

(Neuigkeits) Welt Blatt, 1906, 1914.

Nova doba, 1919.

Österreichische Forst-Zeitung, 1914.

Reichspost, 1915.

Slovenec, 1914, 1919.

Slovenski gospodar, 1908.

Slovenski narod, 1913, 1919.

Štajerc, 1911, 1913, 1914.

Wiener Landwirtschaftliche Zeitung, 1914.

Wiener Salonblatt, 1925.

Wiener Zeitung, 1915.



SUMMARY

About a moustached man in search of a coachman without a moustache. Fragments about Baron Haebler, the master of Gutenbüchl, and his mysterious wife

Baron Karl Emil Haebler and Marie Luise, née Baroness Suttner, were the masters of the Gutenbüchel Mansion (Marof, Ravne pri Šoštanju) between 1906 and 1921. The baron, now completely forgotten, was the owner of the biggest glassworks and cotton mill in Poland, as well as an honorary citizen and a benefactor of Šoštanj. According to newspaper reports, he bought the mansion at a court-ordered auction, first changed the furnaces and then searched for new staff—with strict conditions, under which, for instance, men were not allowed to have a moustache (even though he himself was a moustached man). Newspaper reports also reveal who benefited from the baronial couple's donations: the poor, a school, a kindergarten, a fire brigade, a singing society, the city poorhouse, the Red Cross, the children's health resort, just to name a few. As a token of gratitude, the inhabitants of Šoštanj honoured Baron and Baroness Haebler by organising a procession with torches and a cannonade in 1912 and, in 1914, the city of Šoštanj conferred on Karl Emil the title of honorary citizen. The baron's wife, who was eighteen years his junior, was an Austrian writer, translator, and novelist. Her aunt was Bertha Baroness Suttner, the first woman to receive the Nobel Peace Prize. Baron and Baroness Haebler moved from Šoštanj to Messancy, Belgium, to the Haebler Mansion (also known as the Tesch or Hortensia Mansion).



Vhod v dvorec Gutenbüchl (foto: Rok Poles).